

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію ЦИМБАЛ-СЛАТВИНСЬКОЇ
СВІТЛАНИ ВОЛОДИМИРІВНИ «Теорія і практика професійної
підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього
середовища вищих навчальних закладів», подану на здобуття
наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність обраної теми. Дисертація Світлани Володимирівни присвячена актуальній проблемі підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів і є самостійно виконаною роботою. Варто підкреслити, що дослідження проведено на високому науковому рівні, який забезпечується ґрунтовним психолого-педагогічним аналізом проблеми. Обґрунтовано цей висновок наступним міркуванням.

Зміни, що постали перед людством у ХХІ столітті, пов'язані насамперед із глобальною перебудовою економічної, політичної та соціокультурної сфер і потребують постановки принципово нових цілей в усіх сферах суспільного життя. Нині в Україні набувають особливої актуальності завдання щодо модернізації системи освіти, забезпечення її відповідності світовим стандартам, формування професійної компетентності фахівців. В умовах життєдіяльності сучасного суспільства пред'являються підвищені вимоги до професійних вмінь майбутніх фахівців. Цим пояснюється потреба у науковій і практичній розробці проблем підготовки і розстановки кадрів, що працюють в різних сферах життя. Отже, Україна відкриває широкі перспективи для фахівців різних напрямів, натомість потребує високого рівня професіоналізму фахівця.

Однією з найважливіших тенденцій розвитку сучасної освіти є підготовка кадрів якісно нового типу для забезпечення ефективності процесу підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, адаптації і реабілітації осіб з особливими освітніми потребами. Особливо гостро ця проблема стосується дітей з порушенням мовлення, які потребують корекційної допомоги..

Тому актуальність дослідження Світлани Володимирівни, що присвячено актуальній проблемі підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів не викликає сумнівів.

Актуальність задекларованої проблеми, брак її належного розроблення у педагогічній теорії та практиці, виявлені суперечності й

науково-практичні потреби в їх розв'язанні зумовили обрання теми дослідження.

Науковець правильно визначила науковий апарат дослідження та провідну ідею.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого Світланою Володимирівною і в цілому не викликає сумніву.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (597 найменувань, із них 106 – іноземною мовою), 18 додатків на 110 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 595 сторінок, з них 409 сторінок – основний текст. Робота містить 6 рисунків, 84 таблиці.

На високому науковому рівні обґрунтовано вибір теми, визначено мету, завдання, методи дослідження.

Не викликає сумніву чітка структура дисертації, усі частини якої спрямовані на досягнення поставленої мети. План роботи логічний і послідовний.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження і його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено її завдання, для реалізації яких автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури. Принагідно відзначити вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Вражає фактологічна насиченість змісту дисертації, побудованій на потужній джерельній базі.

Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

Дисертацію презентує високий рівень наукової новизни, де автором *вперше* розроблено й обґрунтовано:

– концепцію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти (тенденції (соціально-педагогічна зумовленість процесу підготовки майбутніх логопедів, зорієнтована на міждисциплінарну інтеграцію в освітньому процесі; фундаменталізація загальної та спеціальної підготовки майбутніх

логопедів; переорієнтація зі знаннєвої освітньої парадигми на діяльнісну, зорієнтовану на формування готовності майбутнього логопеда до професійної діяльності; гуманістична спрямованість процесу підготовки фахівців до освіти дітей з порушенням мовлення; інформатизація професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища; неперервність професійної підготовки майбутніх логопедів; інноваційний характер сучасної вищої освіти); мета (перенесення акценту на взаємодію з дітьми з медичного обслуговування на педагогічний супровід та підтримку їх, переосмислення підходу до освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, відмова від знаннєвої і перехід на позиції гуманістичної освітньої парадигми), концептуальні положення (майбутній логопед повинен бути підготовлений до навчання дітей з порушенням мовлення за умови володіння теорією і практикою спеціальної освіти, професійними компетентностями як частиною об'єктивної потреби суспільства; здатний виконувати корекційно-розвивальну функцію в освітній діяльності з дітьми, що мають порушення мовлення, зорієнтований на формування панорамного педагогічного мислення, світогляду, культури, що призводить до розуміння і визнання людини в її різноманітності й володіє специфікою індивідуальності; в умовах професійної підготовки до навчання дітей з порушенням мовлення інтегрований у систему підготовки фахівця, у ході якої здійснюються не радикальні зміни, а помірні, на основі диверсифікації освіти; орієнтується на поєднання новаторства і традицій, на гуманістичне спрямування професійної діяльності здобувачів вищої освіти; широко використовує можливості інформаційно-освітнього середовища, для змістового наповнення якого потрібна активна робота педагогів із систематизації і створення електронних освітніх ресурсів); підходи (парадигмальний, системний, особистісно зорієнтований, аксіологічний, антропосоціогуманістичний, контекстний, компетентнісний, практико-орієнтований, феноменологічний, сутнісний, комплексний); принципи (загальні (науковості, міжпредметних зв'язків, наочності, доступності, систематичності і послідовності, зв'язку теорії і практики та ін.), специфічні (детермінізму, стимуляції комунікативної поведінки, єдності діагностики й корекції, розвитку та ін.); результат (оволодіння професійними компетентностями, готовність до роботи з дітьми з порушенням мовлення));

– стратегію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, спрямовану на ефективну системну, практико-орієнтовану професійну підготовку майбутніх логопедів;

– інтегративну модель професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, компонентами якої є методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи), змістово-процесуальний (етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології) та результативно-оцінний блоки (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні та відповідний результат);

– організаційно-методичну систему професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти (проєктування змісту професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, конструювання поетапного узгодженого використання форм, методів, технологій професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, інтеграцію теоретичної і практичної підготовки майбутніх логопедів);

– полікомпонентну експериментальну програму професійної підготовки майбутніх логопедів, яка містить комплекс заходів, що забезпечують створення і функціонування інформаційно-освітнього середовища (матеріально-технічне та програмне, інформаційно-ресурсне, інформаційно-технологічне, методичне, організаційне забезпечення), яке інтегрує можливості: дошкільних закладів (логопедичні, інклюзивні групи), закладів загальної середньої освіти, спеціальних, навчально- і соціально-реабілітаційних центрів, логопунктів при поліклініках, ІРЦ, що сприятиме ефективній підготовці здобувачів вищої освіти до соціально-профілактичної, діагностико-аналітичної, корекційно-розвивальної діяльності та оволодінню системою професійно-компетентної взаємодії з дітьми з порушенням мовлення;

– *уточнено* сутність ключових понять дослідження: «професійна підготовка майбутніх логопедів в інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти», «готовність майбутніх логопедів до професійної діяльності з дітьми з порушенням мовлення»; структуру: критерії (мотиваційно-особистісний, інформаційно-компетентнісний, діяльнісно-технологічний), їхні показники та рівні готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності з дітьми з порушенням мовлення (високий, середній, низький);

– *удосконалено* зміст навчальних дисциплін, форми, методи, технології професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти;

– *подальшого розвитку* набули процеси професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів

вищої освіти: проектування змісту підготовки; конструювання поетапного узгодженого використання форм, методів, технологій; інтеграції теоретичної і практичної підготовки.

Практичне значення дослідження у полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти методики діагностування рівнів готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності, оновленні змісту дисциплін «Корекційна психопедагогіка», «Спецметодика початкового навчання мови», «Спецметодика розвитку мовлення», «Ігри в логопедичній роботі», «Спеціальна дошкільна педагогіка», «Теорія і методика виховання дітей з вадами мовлення», «Дошкільна лінгводидактика», «Основи дефектології та логопедії», проведенні спецсеминарів «Інноваційна діяльність логопеда», «Формування професійної компетентності майбутнього логопеда», «Робота з дітьми з порушенням мовленнєвого розвитку»; використанні активних методів та інноваційних технологій, психолого-педагогічних тренінгів, активізації самостійної роботи майбутніх логопедів для отримання знань, формування умінь та набуття досвіду роботи із дітьми з порушенням мовлення.

Матеріали дослідження можуть бути використані для створення і впровадження в освітній процес закладів вищої освіти варіативних курсів, нових засобів програмно-методичного забезпечення підготовки майбутніх логопедів до професійної діяльності з дітьми з порушенням мовлення, у процесі подальшого розвитку стратегії професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, у подальших дослідженнях з теорії та методики професійної освіти.

Видані автором монографія, навчальні, навчально-методичні посібники дозволяють застосовувати результати підготовки майбутніх логопедів у широкій освітній практиці.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових

конференціях.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, а публікації автора з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації, праці цілком відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

Схарактеризовано професійну підготовку майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти як педагогічну проблему, розкрито сутність та визначено категоріально-термінологічний апарат дослідження, з'ясовано особливості професійної підготовки майбутніх логопедів у закладах вищої освіти для корекції мовленнєвого розвитку дітей.

Проаналізовано науково-педагогічні підходи та принципи професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, обґрунтовано концепцію та стратегію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

Проведено аналіз стану професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, обґрунтовано структуру та діагностовано готовність майбутніх логопедів до роботи з дітьми з порушенням мовлення.

Розроблено інтегративну модель професійної підготовки майбутніх логопедів в інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти, спроектовано зміст та організовано поетапне узгоджене використання форм, методів, технологій професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, схарактеризовано інтеграцію теоретичної і практичної підготовки майбутніх логопедів.

Розроблено полікомпонентну експериментальну програму формувального та контрольного етапів експерименту, обґрунтовано комплекс педагогічних умов реалізації організаційно-методичної системи професійної підготовки майбутніх логопедів в інформаційному середовищі закладів вищої освіти, здійснено аналіз та узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи. За результатами експериментальної роботи у студентів ЕГ встановлено більш високі показники рівнів готовності до

професійної діяльності. У ході порівняльного аналізу констатувального та формувального експериментів дослідно-експериментальної роботи зафіксовано зміну рівнів готовності майбутніх логопедів ЕГ із низького на високий, а у КГ – із низького на середній.

Основні результати дослідження викладено у 48 публікаціях автора (4 – у співавторстві), з них: 1 монографія, 25 статей відображають основні наукові результати (6 – у зарубіжних фахових виданнях), 17 – апробаційного характеру, 5 – додатково відображають результати дисертації.

Виклад матеріалу в науковій роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вміле апелювання фактами. Таким чином, можна з впевненістю сказати, що автор дослідження має нестандартне мислення і вміє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити самостійні висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Високо оцінюючи дисертацію, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування роботи й вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. На нашу думку, необхідно було б передбачити окремий параграф, в якому ґрунтовно висвітлено зарубіжний досвід підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища.

2. Потребує деталізації специфіка підготовки майбутніх логопедів в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

3. Щодо експериментального дослідження (формувальний етап). На наш погляд, можна було б більш чітко простежити вплив розроблених автором педагогічних умов на процес реалізації організаційно-методичної системи професійної підготовки майбутніх логопедів в інформаційному середовищі закладів вищої освіти.

4. У вступі дисертації та автореферату автор наводить виокремлені на основі аналізу літературних джерел і фактичного стану професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища суперечності. Однак бажано було б пояснити, чи вдалося автору розв'язати їх у процесі дослідницько-експериментальної роботи.

5. Дисертаційна робота місцями переобтяжена складними синтаксичними конструкціями, що утруднює розуміння тексту. Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають

дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження ЦИМБАЛ-СЛАТВІНСЬКОЇ СВІТЛАНИ ВОЛОДИМИРІВНИ присвяченого актуальній проблемі підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота ЦИМБАЛ-СЛАТВІНСЬКОЇ СВІТЛАНИ ВОЛОДИМИРІВНИ «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомим теоретичне й прикладне значення для розвитку науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – ЦИМБАЛ-СЛАТВІНСЬКА СВІТЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки Національного
університету біоресурсів і
природокористування (м. Київ)

 О. В. Кучай

Підпис О. В. Кучая завіряю

